

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת בשלח 168 גליון

לא על הלחם

הַנִּי מִמִּטֵּי לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעַם וַיִּלְקְטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנֹסְנֵהוּ הַיֵּלֶף בְּתוֹרַתִי אִם לֹא (טו, ד). פירשו האבן עזרא והרשב"ם, שהנסיון שבשפע המן היה אם מתוך שהיה עיניהם תלויות בכל יום ויום לקב"ה למוזנותיהם, יאמינו בו וילכו בתורתו יותר ויותר, וכמפורש בפרשת עקב (דברים ת, ג) "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך, למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם".

מכוונים את לבם

וכבר שאלו תלמידיו את רשב"י במסכת יומא (בדף עו ע"א) מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, והשיב להם במשל, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מוזנותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מוזנותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולם מתים ברעב, ומתוך כך נמצאו כל ישראל מכוונים את לבם לאביהם שבשמים.

מוזנותיו עימו

ובזה היו הולכים ונטהרים מחלק הנחש וזוהמתו שנתקלל "ונחש עפר לחמו" (ישעיה סה, כה), כמו שאמר רבי יוסי שם במסכת יומא (בדף עה ע"א), בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מקניט את חבירו יורד עמו לחייו, אבל הקב"ה אינו כן, קילל את הנחש, עולה לגג מוזנותיו עימו, יורד למטה מוזנותיו עימו. ועיקר קללתו בזה היא שלא יבוא לדבוק באור פני ה' ב"ה מתוך הדרישה והציפייה אליו כמו בארץ צבי (פ' פנחס תרפ"ו), וכמבואר בשם משמואל (פ' שמות תרע"ו) שכל הנבראים יש להם חיבור בהש"ת מתוך שהוא המשפיע להם תמיד מוזנותיהם, כמ"ש (תהלים קד, כא) "הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאיל אכלם", אבל נחש ניתנו מוזנותיו בכל מקום שהוא בכדי שלא יהיה לו עוד חיבור בהש"ת. אבל באכילת המן הלכו ישראל ונטהרו מחלק הנחש, עד שמתוך כך נבחרו לחלק ה' עמו, להיות לו לעם סגולה בדבקות אמת נצחית.

באור פני מלך חיים

וכן הוא לדורות, שכפי שנשען האדם בפרנסתו אך על הבורא ב"ה ואינו מצפה לחלק בשר ודם, כן נשפעת לו פרנסתו מידו הקדושה הגדושה והרחבה, ועימה נשפעים לו רוב טוב בגשמיות ורוחניות בכל מילי דמיטב. ועל זה היו מתפללים דבי רבי ינאי 'אל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם, ואל תמסור מוזנותינו בידי בשר ודם שמתנתם מעוטה וחרפתם מרובה' כמו בא בירושלמי ברכות (פ"ד ה"ב), כי אפילו אם ייטיב עימו בשר ודם בכל יכלתו, לעולם לא יוכל לידע כל הצטרותו באמת, ואין הדבר מסור אלא ליוצר ובורא האדם ברוך הוא וברוך שמו, שהוא היודע לכל המצטרך לו באמת.

מטל השמים

ועל זה ברך יצחק את יעקב "ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש" (בראשית כז, כח), שתהיה מוזמנת פרנסתו 'מטל השמים', שהוא מדרגת המן שירד מ'השמים', שהוא הטל שחייו בו המתים לעתיד לבוא כמו שאמר רשב"י באדרא זוטא שבזוהר האזינו (בדף רצב ע"ב), ועליו

נאמר בישעיה (כו, ט) "יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר, כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל", כמו שאמר רשב"י באדרא רבא שבזוהר נשא (בדף קלה ע"ב).

וכאשר הלכו ישראל במדבר זכו לזה בזכותו וכוחו של משה, אבל לאחר מכן לא כל אחד זוכה שתהיה פרנסתו מדרגת שפע המן, שהרי כבר אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה במסכת פסחים (בדף קיח ע"א) שקשים מוזנותיו של אדם כקריעת ים סוף, והוא מפני שתלוי הדבר במזל העליון, כמו שאמר רבא במסכת מועד קטן (בדף כח ע"א) שחיי בני מוזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, שהוא מדרגת עתיקא קדישא שכנגד מידת 'ארך אפים', שבה ועל ידה מתקיים "באור פני מלך חיים" (משלי טו, טו), ובאה רפואה וחיים לעולם.

ולא כל אחד בר הכי, מפני שאין הנבראים נושאים פניהם בדבקות אמת אל אור פני המלך שממנו תוצאות חיים, ולכך נמשכת פרנסת בעולם בכבודת ובקושי בדרך הסתרה גדולה, ואין רואים בשפע הפרנסה את גילוי כבוד ה' על כל הארץ. אבל כבר הכין יצחק הדרך בברכתו ליעקב שיוכלו זרעו אחריו במשך הדורות כולם להמשיך הפרנסה משפע טל השמים, וכנרמז בתיבת 'פרנסה' העולה כמנין 'השמים' כמו בא בריקאנטי (שמות טו, ד), ובה תהיה כל גשמייתם והצטרותם בזה העולם קודש לגילוי כבוד ה' על הארץ.

חמדת העולמות

כי באמת לכל אדם הוכן פרנסתו מעת יצירתו וביאתו לעולם כמו שאמר רבי יצחק דבי רב אמי במסכת נידה (בדף לא ע"ב), וכפי שכל חיות ועופות וכל נבראים שבעולם מוזמנת להם פרנסתם והצטרותם כנקל ושלא בצער, אלא שהרענו את מעשינו וקפחנו את פרנסתנו ולכך באה פרנסת האדם בצער ובקושי גדול כמו שאמר רבי שמעון בן אלעזר במסכת קידושין (בדף פב ע"ב). ושורש הדבר הוא, שכל שפע שבעולם מושרש בשפע עליון רוחני וקדוש, וברחמיו על כל בריותיו מסבב הבורא ב"ה בכל יום סיבות ותחבולות לצמצם שפע העליון מריש כל דרגין עד למקומו של כל נברא ונברא, שהולך ומתגשם השפע מעילה לעלול עד שיזדמן לכל נברא די מחסורו אשר יחסר לו כפי העת והשעה.

אלא שמפני ששורש השפע העליון הוא חמדת כל העולמות כולם, שהוא השתוקקות גדול לחזות באור זיו פני המלך ב"ה, לכך כאשר נשפע שפע הפרנסה בעולם מתגשם הדבר בדרך חמדה, ויש אשר יחסם ויבין שאין עיקר החמדה שבעולם אלא לדבוק באור פני המלך ב"ה, ובה מביאו שפע הממון לחמוד ולהשתוקק לשורש החמדה מהיכן שנשתרשה, אבל בנוהג שבעולם רודפים בני העולם אחר חמדת הממון אך כפי שנצטיירה בגשמיותה, ובה מקלקלים ופוגמים בצניורות שפע הממון, ונעשים מוזנותיהם בקושי ובכבודת.

פרנסתו רודפת אחריו

ואילו לא היה האדם רודף אחר פרנסתו, היתה פרנסתו רודפת אחריו, כמו בא בספר מבחר הפנינים (שער האמונה, ד), כי כבר הוכן לו הכל מראשית יצירתו כאמור, אלא שמפני רדיפת הממון נעשה האדם ככהול בדבר, עד שמשיג הוא את גבול רעהו, שאין שפיעו שייך לשורשו, ומפני כך מאבד אף את

ואלה יעמדו על הברכה

העלון מוקדש לרפואת ישועת והצלחת: פבל נסים בן מרינה, שניאור זלמן בן בת שבע, יאיר בן טניה, אוריאל בן לאה, נתנאל הקון בן סיגל, אוריאל יצחק יעקב בן שושנה רוזט, קרניאלה בת תמר אידל, אסף בן ציונה, טלי בת ציונה. להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 076.5995991

לעילוי נשמת
איסוג בן מריה וניסים,
ליאל בן משה הי"ד,
ראו דור דרוך בן רונית

חלק פרנסתו. שהרי כבר חקק הקב"ה גבולות וסדרים בעולמו שאין נוגע אדם במוכן לחבירו כמו שאמר בן עזאי במסכת יומא (בדף לה ריש ע"ב), כי מפני שכל אחד מיישראל מושרש באחד מאותיותיה של תורה, מוכרח שתהיה כל אות ואות נפרדת מחברתה ושלא תגע בה ותבוא בגבולה, שבזה נפסל חלילה ספר התורה, ועל אף שבשורשם כולם הם באחדות גמור, עם כל זה יש לכל אחד שורש משלו למעלה כמבואר במאור עיניים (כפ' ואתחנן). וכאשר אין אדם שמח בחלקו כפי שגזרה חכמתו יתברך להשפיע לו כפי מידתו ושורשו, מסתלק הוא בזה מהשגחתו יתברך, ונעשית פרנסתו בקושי ובכבדות גדול.

משנה עיתים ומחליף את הזמנים

אמנם הכל עשה ה' יפה בעיתו, והוא שמחליף את הזמנים ומשנה את העיתים לתועלת העולם יפה יותר ויותר, שבכל עת ורגע הולך ונכשר העולם יותר לגילוי כבוד ה' על הארץ, על אף שאין נגלה הדבר לנבראים, וסוף דבר הכל נשמע בעת יום בוא יום הגאולה, שיראו כולם כיצד כל מאורעותיהם על הארץ לא היו אלא לתכלית טובתם האמיתית.

וכדרך יציאת מצרים כן סדר תהליך גאולת ישראל השלמה, שתחילה ציווה עליהם הקב"ה לאכול מצה, ולאחר מכן זכו לשפע המן, עד שעמדו על הר סיני ונצטוו להקריב לחם חמץ, שהלכו ונתעלו בזה מדרגא לדרגא כמו שאמר רבי אלעזר בזהר תצוה (בדף קפג ע"א). והכל הוא בסוד שפע המן, שהרי אף במצה שהוציאו ממצרים בחודש ניסן טעמו בה טעם מן כמובא במסכת קידושין (בדף לה ע"א), והיה נשפע בו שפע החיים והרפואה כמו שאמר רבי אלעזר שם בזהר תצוה (בדף קפג ע"א), ולאחר שכבר הלכו ונתרפאו בה ועל ידה נעשו ראויים לשפע המן בעצמו שירד בחודש אייר, והיה נבלע באברים כמו שאמר רבי ישמעאל במסכת יומא (בדף עה ע"א), שמשמעות הדבר שהיו מתרפאים בו ועל ידו יותר ויותר כמובא בבני יששכר (חודש אייר א, ג), ומתוך כך הלכו ונתעלו עוד ועוד עד שעמדו רגליהם על הר סיני בחודש השלישי הוא חודש סיוון, שנתחדשו ונתרפאו כל איבריהם לגמרי כמובא בתנחומא (יתרו ח).

ויהי כמשלש חדשים

ובזה זכו להיות בני חורין ממלאך המוות ומשעבוד מלכויות ומכל חלאים

רעים, ומעניות, וטפשות, וצער, ודוחק, ורעב כמובא בתיקוני"ז (בתיקון נו, דף צא ע"א), כי לא שלט בהם זוהמת הנחש כלל. אמנם מפני שחטאו לאחר מכן בעגל לא נגאלו עדיין לחירות עולם וחזרה ושלטה בהם זוהמת הנחש, ונעשה שורש לחורבן ולכל הגלויות שהחלו בחודש תמוז שבא מיד לאחר חודש סיוון, כמו שאמר רבי אבא בזהר אחרי (בדף עב ע"א) שעל זה נאמר (בראשית לח, כד) 'ויהי כמשלש חדשים ויגיד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך', שאחר שלושה חדשים אלו לא עמד הדבר ונאחזו החיצונים לשלוט בישראל ולהגלותם בחשכת הגלות.

אמנם כבר הבטיחנו הבורא ב"ה שסוף דבר יעשו ישראל תשובה ויתגלה ש'לא היתה בזה קדשה', והיה הכל הכנה למלך המשיח שפרץ פרץ מתמר, שיפרוץ אליהו הנביא הדרך למשיח בן דוד בכוחו של משיח בן יוסף, ויביא את ישראל לגאולה השלמה כמובא בתוספות השלם (בראשית לח, ט). ומשמעות הדבר, שכל אחד ואחד מישראל הולך ונשלם בקנין הדעת ושפע החירות הנשפע במן, ותחילה נעשה הדבר ענין אכילת המצה, ולאחר מכן נשפע בו שפע המן ממש, עד שיזכה מתוך כך לעמוד בגאולה השלמה ובחירות העולם הנצחית, מתוך השפעת הרפואה והחיים ממזל העליון מטל השמים ממעל, ויתחדשו כל איבריו כמקדם לחטא, כאדם הראשון בגן עדן שהיו מזומנים כל צרכיו בנקל ובמזומן, וכפי שאמר רבי יהודה בן תימא במסכת סנהדרין (בדף נט ע"ב) שהיו מלאכי השרת צולים לו בשר ומסננים לו יין.

בטחו בה' ערי עד

ועיקר מעלת האדם בעת קושי הגלות וכבדות הפרנסה, שלא יתלה עיניו ויצפה למתנת בשר ודם, שהרי כבר אמר הקב"ה 'ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ומן ה' יסור לבו' (ירמיה יז, ה), כי בזה מגביר על עצמו את חלק הנחש הנקרא 'ארור' ונופל לחמדת הממון וקושי הפרנסה כאמור, אבל כאשר יבטח בה' לבדו וישא עיניו אך אל השמים ממעל, הנה מדבק הוא בזה עצמו בחלק יעקב שברכו יצחק בשפע הפרנסה מטל השמים, ובכך הולך הוא ונרפא בכל אבריו מחלאת זוהמת הנחש, ונעשית כל שפעו ופרנסתו קודש לגילוי כבוד ה' בשמים ובארץ, ומתוך שבאה הבריאה על ידו לתכלית נעשית היא לו לעזר וסיוע להביאו לפרנסתו בנקל.

"עדות ביהוסף שמו" (תהלים פא, ו)

משיעור יום א' ויקהל פקודי תש"ע

א

ב' ענינים הם בדרכי האמונה, האחד הוא לידע מקוב"ה ומציאותו, והשני הוא לדעת ממלכות ה' הנקראת שכינה, שראשית יש להאמין ולידע ממצייאות השי"ת, שהוא מלא וסובב את הכל ואין עוד מלבדו, והשני הוא לידע ממידת מלכותו, כי מצד עצם מציאותו יתברך כיצד שייך יהיה להתקרב או להתרחק ממנו יתברך, ואין הדבר תלוי אלא במידת מלכותו, שאי אפשר לידע ולחשוב מקוב"ה אלא מתוך הדרך שמתגלה הוא אל הנבראים, שזהו על ידי מידת מלכותו, שאליה יכול האדם להתקרב או להתרחק, כי על אף שמלכותו יתברך היא מלכות כל עולמים, היינו שסובבת ומקיפה לכל הבריאה והנבראים, יוכל האדם לחשוב ולידע ממנה ומקרבתה, כי בה נתן הקב"ה לישראל שיוכלו לידע מקרבתו ומענין מידת מלכותו.

ב

וראשית ההתקרבות להשי"ת ומלכותו הוא מתוך שידע את מציאות מידת המלכות, ושכל מידתה של השכינה שברא בה הקב"ה את כל העולמות, היא 'מלכות', וכל מעשה המצוות עשה ולא תעשה הם מפני מידת ה'מלכות'. משל לאדם הנכנס בבית חברו ובא בתחמומו, שבוודאי מכיר הוא בכך שהנהגת הבית היא ביד חברו ואינו עושה בו כחפצו, וכן הוא בדרך הגילוי שבמידת מלכותו יתברך, שמלבד מה שיודע האדם ומאמין באמיתת מציאות הבורא ב"ה, צריך הוא לידע ממצייאות מלכותו, ושכל הנהגתו יתברך היא על ידי מידת מלכותו.

ולכך בתחום זמן השבת באה מידת ה'מלכות' לכדי גילוי, שכשם שבשבת קודש יודע האדם שאינו יכול לנהוג כרצונו, ובכל מחשבה דיבור ומעשה מחשב הוא תחילה בענין המלכות, אם דבר זה נוהג ומותר

וראוי ביום השבת אם לאו, כך הוא ענין המלכות בכלליות. ומפני כך נאמר (בישעיה א, יד) "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי" ואמרו בזהר יתרו (בדף פח ע"ב) ש'שָׁפֵת לא נאמר, וזהו משום שבשבת יש נייחא למלכות מתוך שבאה לכדי גילוי, ומתקיים בה 'שבת וינפש', שבאה שבייתה ומנוחה למידת ה'מלכות' שכנגד מדרגת ה'נפש' כמובא בדברי רבנו האריז"ל בעץ חיים (שער ו, ה).

וענין הדבר, שבצמצם מציאותה היא 'מלכות', ואינה כמלך שנתמנה, אלא כל מהותה מלכות, ולכך תחילת הגישה אל המלכות והקרבה אליה זהו על ידי שמכיר במציאותה. כי מידת המלכות היא תמיד במהות של 'מלכות', ולא חל חילוק ושינוי במהותה בין כאשר היא במלכותה בגילוי או בהסתר, ובין אם יושבת היא במקומה ומלכותה כראוי וכיאה לה אם לאו, כי כך היא מידתה - מלכות, ובזה היא עיקר מציאותה.

ג

אלא שכאשר היא איננה במקום מלכותה, והולכת היא בטלטול ורחוק ממקום מנוחתה, מתנהגת היא בשפלות ומסתירה את מידת מלכותה, אך בכל זמן כגון דא, שנוהגת היא היפך מנהג המלכות, הוא צער גדול ונורא, ועל זה נאמר (ויקרא כו, יא) "ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם", היינו שלא יתרחק מאיתנו מצד מידת מלכותו שהיא כנגד מדרגת הנפש. כי כל דבר שאינו כנוהג המלכות הינו פגיעה במלכותה, משום שטבעה בכל דבר הוא כמנהג מלכות גדול ועצום, וכל נוהג שלה שאינו במלכות ואינו מכבד ל'מלכות' הוא גלות ושפלות, עד שנקרא בלשון נפילה, וכענין שכתוב (עמוס ט, יא) "ביום ההוא אקים את סוכת דויד הנופלת", שלעתיד תהיה המלכות גלויה לעין כל בכל תוקף מלכותה.

וכך כאשר היתה המלכות שוכנת בבית המקדש, גם אם היה בזיון למלכותה, היה לה מנוחה בבית המקדש, כי מאחר ששכנה בכיתה במלא

תפארתה והדרה, נעשה לפניו קורת רוח מכך שנוהגת היא במלכות, וזה הבזיון שמביאים לה הנבראים בקלקול גילוי המלכות, אינו נוגע לה בנפשה ממש, מתוך שהיתה במקום מנוחתה, שבזה אין קלקול זה נוגע אלא בקצה מלכותה, ולכך מוחלת היתה על כבודה ושמחה במלכותה. מה שאין כן לאחר החורבן הוא גלות וצער השכינה מצד עצם מידת מלכותה, ועל זמן זה כתיב (ירמיה יג, יז) "במסתרים תבכה נפשי", היינו על בזיון המלכות.

ד

ולכך ככל שיזכה האדם למדרגות נפש רוח ונשמה, מקים הוא בזה למידת המלכות שתהיה במקום מנוחתה בנפשו על כל פנים, כפי התלוי בשורש נשמתו. והנה הצדיקים זכו למדרגת 'נשמה', ולכך נשמתם מאירה בהם בשלימות, ותחילה קנו הם למדרגת הנפש והרוח, וענין מה שקנו והשיגו תחילה למדרגת ה'נפש' בשלימות הוא מתוך שהכירו וידעו במידת מלכותו יתברך, ומתוך שכל עבודתם נעשית רק לפני מלכותו יתברך ולשם עליית השכינה והקמתה להיות כראוי לה במלכותה.

אמנם עיקר הדרך שזכו וקנו למדרגת ה'נפש' היה זה מתוך שידעו והכירו גם הם במעלתם ומדרגתם, כי כשם שענין מידת המלכות היא ההכרה במציאות מידת מלכותה, כך קנין ה'נפש' שהיא כנגד מידת המלכות היא שכיר האדם וידע ממציאותו ומעלתו, שהוא כנגד נקודת מלכותו. וזה שאמר אברהם לשרה אשתו שכנגד מידת המלכות (בראשית יב, יג) "אמרי נא אחותי את למען יטב לי בעבורך וחייתה נפשי בגללך" כמובא בזוהר לך (בדף פב ע"ב), ובזה חקק הדרל לדורות שמתוך מעלת מידת המלכות יקנו מעלה זו כלל נשמות ישראל, ויכולו לבוא לחיות ותקוה גדולה, וכמו שכתוב 'וחייתה נפשי בגללך', ועל אף ששרוי הוא בתוך הגלות והמפצרים, אין הם יכולים לכבות את אורו ומעלתו.

ה

ולכן מי שזכה ועלה והשיג למדרגת ה'נפש' יש לו מידת מלכות, והכל מתוך שיכיר במעלתו בעצמו, שתחילה צריך הוא להכיר בעצמו, היינו שידע את תקותו ואת משמעותו, איך שגדלה מעלתו מאוד ויש לו מקום חשוב בעבודת ישראל בתיקון כל העולמות וגילוי מלכותא דשמיא, ובה יקנה וישיג למידת המלכות שבמדרגת ה'נפש'. ועל כך אמר דוד (תהלים פ"ב, ב) "שמרה נפשי כי חסיד אני", ששמר על מדרגת נפשו מתוך שהשווה עצמו לחסיד, מפני שכאשר משוה אדם את עצמו לרשע, אינו יכול לקנות למדרגת הנפש, וכאשר אינו זוכה למעלת הנפש הרי שנופל הוא ליאוש ואזלת יד, ואינו מאמין בעצמו ובתקותו הגדולה וגודל מעלתו העצומה מאוד מאוד, ולכך יש לו להכיר תחילה במעלתו בעצמו בכדי שיבוא לקנות למדרגת הנפש.

והנה בתחילה דומה אור הנפש אל הכתר העליון מעל ראשו של האדם, מפני שאור הנפש היא חלק הנמוך ברוחו ונשמתו של האדם, וכאשר זוכה אדם ל'נפש', משמעות הדבר שעולה הוא למדרגה זו בעצמותה ממש עד שאינה נחשבת אליו כמדרגת כתר, מפני שעלה למדרגתה וזכה וקנה בה מדרגה. וכאשר קנה האדם למדרגת הנפש, יש בו תקוה גדולה בכל חיותו ובכל אבריו, ויש לו ערך עצום לכל מחשבה דיבור ומעשה. וכנגד זה בא להכיר ולידע ממידת המלכות שהיא כנגד מדרגת הנפש. וזהו שדרש הרעיא מהימנא בזוהר פנחס (בדף רכב ע"ב) מה שאמר דוד 'שמרה נפשי כי חסיד אני' 'שמרה נפשי כדי שאתחסד עם אני', היינו שיקנה למידת הנפש, בכדי שיוכל לעמוד לפני המלכות הנקראת 'אני', שהיא מדרגת הנפש כאמור, שאנ"י נוטריקון 'אני נפשית יהבית'.

ו

ויש שזוכה למדרגת ה'רוח', היינו שהשיג לכל מדרגת הרחמים עד שנעשה לו לב בשר להחיות נדכאים, וכל מהותו היא תפילה וגילוי רחמים. והוא מדרגת תורה לשמה, כי כאשר יש לב לאדם, לומד הוא בכדי למצוא חן בעיני השי"ת ולא בעיני בשר ודם, ובזה בא לכדי רוח הקודש, ועושה אותו התורה שפל ועניו יותר ויותר, עד שמשגי נצנוץ מהידיעה מגדולת ה' יתברך.

והצדיקים הגדולים במעלה טיהרו עצמם מכל רבב מעביות וגשמיות העולם, ואין בהם כל שמץ מחלאת זוהמת הנחש או כל מידה רעה, ומפני כך מאירה בהם ה'נשמה' בשלימות. כי הנה ה'נשמה' היא גבוהה בקדושתה מאוד מאוד, ובכדי שיעלה האדם למדרגה זו הוא דבר שעל זה אמר רשב"י במסכת סוכה (בדף מה ע"ב) ראיתי בני עליה ומועטין הן, היינו 'בני עליה' למקום ומדרגה זו של הארת הנשמה, כי אינו תלוי בכך שידע לכל התורה, או יקדש עצמו, ככל עניני הקדושות והמדרגות שראוי לכל בר ישראל להשיג, שבזה יקרא 'צדיק', וכמו שאמרו בזוהר נח (בדף נט ע"ב) ובתיקון ז'

(בתיקון יג, בדף כט ע"א) שכל השומר לברית קודש נקרא צדיק, אלא מדרגת 'בני עליה' היא שזכו הצדיקים לידיעה מהשי"ת עד שנעשית כל תורתם לקיום וחיות כל העליונים, מתוך שמגלים הם לכל הדורות כולם רחמים גדולים ועצומים החבויים וגנוזים בעומק התורה וסודותיה, ותורתם היא עצם גאולת ישראל והצלה ופדיה למשך דורות עולם, וכל העולמות ותיקון השכינה תלוי בגילוי וקיום תורתם וגילוי התורה שהשיגו.

ז

ויסוד האמונה בחכמים הוא כענין שנאמר 'ויאמר משה משה ויאמר הנני' (שמות ג, ד), שצריך לידע ולהבין שישנו משה של מעלה וישנו משה של מטה כמובא בזוהר נח (בדף ס ע"א), שהגוף והנשמה של אלו הצדיקים מאוחדים הם במדרגתם, והגם שמהלך הוא בין בני אדם, עם כל זה בוודאי בא גופו לתכלית עלייתו. אלא שלתועלת הנבראים שתל להם הקב"ה בכל דור, ולצורך כך אינם מיוחדים כדרך של מעלה ביחוד עליון, שהוא ביטול גמור ללא שום גילוי מציאות בגשמי, אלא נחשבים הם כמעלה ומטה, וכענין שנאמר 'אברהם אברהם' (בראשית כב, יא), "משה משה" (שמות יג), וכאמור.

ולכך אמרו בבראשית רבה (נ"ז, ז) ובשמות רבה (ב, י) שהוא לשון חיבה, כי בקריאת הקב"ה אליהם בדרך זו ובלשון כפילות, מגלה הוא בזה את מעלתם של אלו הצדיקים שזכו למדרגת 'נשמה' ומאוחדים גופם ונשמתם במדרגתם. ונשמות צדיקים אלו אינם מאוצר הנשמות הכולל, אלא הם מהיכל גנוז נעלם ששומר אותם הקב"ה בכדי להציל העולם, וזהו יסוד האמונה בחכמים, שמאמין האדם במעלת נשמת הצדיקים כמעלתם, שהוא כמו שכתוב (ישעיה ב, כב) "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במ"ה נחשב הוא", שעלה ונתעלה זה החכם למדרגת נשמה עליונה שהיא כנגד השם מ"ה, כמובא בזוהר תרומה (בדף קלח ע"א) מענין נשמות אלו.

ובמדרגה זו יש רבבות מדרגות ומעלות על מעלות, עד שיש שזוכים למדרגת חיה ויחידה, כל אחד כפי מדרגתו ומעלתו, שהם השגות נוראות, והם עצמם חידושים ושעשועים של השי"ת העולים לפניו יתברך בכל עת, ומרצים הם את השי"ת, ויש לו נחת וקורת רוח מעבודתם, עד שמחדש הקב"ה למענם את כל דרכי הנהגתו, מתוך שעשועי השגת תורתם ברחמי השי"ת וגילוי תורתו.

ח

והנה המלכות היא בסוד תפילין של יד, והיא במדרגת נפש כאמור, וכנגד מדרגת הדומם, וכאשר קנה האדם למדרגת הנפש מכיר הוא בכל הפנימיות והנשמה שיש במדרגת הדומם, היינו בכל הפנימיות שבעולם העשייה שכנגד המלכות, וכמו שכתוב (תהלים סג, ב) "צמאה נפשי לא־ליהם לא־ל חי", היינו שצמאה מדרגת הנפש להשלים את מדרגתה מתוך שתכיר 'בא־ל חי' ובפנימיות וחיות העולמות. והשגת הנפש בנשמת ופנימיות העולם הוא ענין האות י' וקשר התפילין הדבוק בתפילין של יד, וככל שיהיה גילוי להאות י' בסוד תפילין של יד, כך הוא עליית המלכות ומדרגת הנפש במעלתה ושלימות מדרגתה.

והאות י' היא סוד רוח הקודש שבתוכה ומדרגת 'צדיק', כי רוח הקודש משמעותה גילוי שכינה והכרה וידיעה מהבורא ב"ה, ורק כאשר יש לזה גילוי, הוא גילוי רוח הקודש, ומתוך הגילוי שכינה עולה הצדיק ומשיג לרוח הקודש, שהוא גילוי האות י' וסוד הרוח והפנימיות שבמדרגת הנפש והדומם (והיא רוח הפרטית, ובסוד רוח דנפש).

והנה כאשר היו ישראל בגלות מצרים, לא היה גילוי לזו האות י', כי נדמה היה בעיני ישראל ששכחם הא־ל ב"ה והינם ביד הטבע והמקרה וביד המצרים לעשות בהם כרצונם. ומחשבת כלל ישראל שחלילה מתנהג המלכות ועולם העשייה כפי חפץ בני האדם והכוכבים והמזלות, הוא ענין הסתרת רוח הקודש מן המלכות וירידתה בגלות, והם תלויים זה בזה, שמשנחרב בית המקדש, שמאז סרה כביכול רוח הקודש מן המלכות, מפני שאין קרבה לה' ב"ה לעבוד לפניו ביראה ואהבה לשמו יתברך, לכך אין זוכים ברוח הקודש, וכן הוא להיפך, שמפני החורבן שירדו מטה מטה למקום הצלמים והקליפות, הלכה רוח הקודש ונסתלקה חלילה, ואינה שורה בגילוי על עם הקודש, עד שבאים מחמת כן לכלל אזלת יד וחלישות הדעת ורפיון מן התורה, וכענין שכתוב באסתר (תהלים כב, ב) "אֵלֵי אֵלֵי למה עזבתני", ואמרו במסכת מגילה (בדף טו ע"ב) כאשר באה אסתר שהיא בסוד המלכות לבית הצלמים, נסתלקה ממנה רוח הקודש, ולכך אמרה (אסתר ג, ג) "תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי", היינו שגם במדרגתה תבוא הנפש לגילוי בסוד רוח הקודש, וגם תתפשט לכלל ישראל שיכירו ממלכותו יתברך

היו הכלים שלמים בתיקונם ולכן לא יכל האור לשכון בתוכם. ועל דרך זה הוא בעבודת האדם בדרכי האמונה, שכאשר נשפע גילויי אלהות ורוח הקודש בגילוי גדול ועצום, אין בכח הנשמה לסובלו, ועל דרך זה שכאשר ניתן לאדם שפעים גדולים של חכמה עושר וגבורה, אין בו הכנעה שפלות וענוה שיוכל להתבטל ולידע שהכל שלו יתברך, ולכן הוא נשבר, כענין הכתוב (משלי טז, יח) "לפני שבר גאון". וכן הוא מצד הכלים, שכאשר לא הגביה אדם את נפשו ונשמתו מכח התורה והמצוות, כביכול אין בהם כח לסבול לאור אלהי וגילוי שכינה, ועל דרך זה כאשר אין מתקן האדם את המידות להיות בסוד קו האמצע, אינו יכול להשיג לאור העליון שישכון בתוכו ולתקנו, ולכן הוא נשבר ברוחו.

ולכן צריך האדם להיות תמיד בסוד האות י' הדבוקה במלכות, שהיא העדות שלו כבן ישראל, וכענין שכתוב ביוסף (תהלים פא, ו) "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים", שהרוח היא כל פנימיות האדם וחיותו, וברוח הם כמה מדרגות עד שבא לכדי רוח הקודש וגילוי התורה והשגת תפילה במדרגה שדבק בה בכל אבריו ובכל עצמותו, ותחילה צריך הוא להשיג למדרגה הראשונה שבמדרגת הרוח, והוא שלא ישבר ברוחו לעולם, ובזה הוא מחזיק לכל כלי המידות לקבל מאור נשמתו כל מחשבה טובה ודרך ה'.

יב

וכל השגת אמונה ודבר טוב ובחירה בצד החיים תלוי הוא בכך שהיה לו תחילה למדרגת הרוח שבנפש, והיינו שלא יהיה נשבר ברוחו לעולם. וזה יסוד מדרגתו של יוסף הצדיק, שלא היה נשבר ברוחו לעולם, ובכל מה שעבר בצערו הגדול מריחוקו מיעקב וממכרהו ונתנוהו בבית האסורים וכל גודל גלותו והשפלתו, אילו היה נשבר אז ברוחו, לא היה מחזיק כלל בקדושתו ויהדותו. אמנם היה יוסף גיבור חיל, ואחז תחילה בדבר זה שלא ישבר ברוחו לעולם, ומתוך כך בא ועלה עד שהשיג למדרגת רוח הקודש בתחתית המדרגה מצד גשמיותו והכלים שהיה בידו, ובכח עבודתו זכה והמשיך לרוח הקודש לכלל ישראל בנס קריעת ים סוף כמובא בתנחומא (נשא לד) ובבראשית רבה (פז, ח).

כי הנה בזה שירד יוסף למצרים היה זה כשבירת הכלים, כי כאשר באה נשמתו של יוסף לעולם, יכל לבוא העולם לתיקונו, אמנם מפני שהיה אורו גדול מאוד ולא היו האחים יכולים לסבול לאורו הגדול, ירדו הם ממדרגתם בסוד שבירת הכלים וכמו שכתוב (בראשית לח, א) "ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו", והלכה רוח הקודש ונסתלקה מיעקב כמו שדרשו בבראשית רבה (צא, ו) על מה שכתוב (בראשית מב, א) "וירא יעקב כי יש שבר במצרים", כי נצנץ בו שיש תקוה לאותה הרוח מתוך שבירי הכלים בתוך מצרים, כי מחמת גודל מעלתו של יוסף, היה משיב ליסוד ה'רוח', שהיא כלליות מידתו של יעקב. ועיקר עבודתו של יוסף היתה מתוך שהיה כולל בעצמו לכל היסורים והחושך שיעבור על כל נשמה מישראל בשיעבוד מצרים, והיה מחזיק בענין זה שלא ישבר ברוחו, ויהיה קשור מתוך כך ברום מעלת מדרגת ה'רוח', שהיא רוח הקודש כאמור, עד שהשיג למדרגה זו בתוך בית הבליעה של התנין הגדול שהודה לרוח הקודש של יוסף, כנאמר (בראשית מא, לח) "ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו".

ובזכות יוסף היה נשאר בישראל רוח תקוה וכלים לקבל לרוחו של משה שהיה בא לגואלם, כי היה רוחו של יוסף מרחף עליהם בסוד לא זה ידו מתוך ידה, ובסוד קשר תפילין של יד הדבוק בתפילין גם כאשר מונח הוא בכיס, עד שבאה ונתגלתה רוחו של משה רעיא מהימנא לגואלם 'ביד רמה'. וזהו סוד הכתוב (תהלים קד, כט-ל) "תוסף רוחם יגוועו ואל עפרם ישובו, תשלח רוחך יבראון ותחדש פני האדמה", "תוסף רוחם" הוא ביאת נשמתו של יוסף הצדיק לעולם, 'יגוועו' היינו שנעשה כעין שבירת הכלים מפני שלא יכלו לסבול, אמנם מפני גודל מעלתו האירה בהם האות י' של יוסף בהעלם וכיסוי, ולכן חזרה מדרגת ה'רוח' כענין שנאמר 'תשלח רוחך יבראון', שהיא רוחו של מלך המשיח ונשמת משה שירדה לגואלם, וזה 'תחדש פני האדמה', הוא חידוש גילוי המלכות בחודש ניסן שמתחדשת האדמה בכל לבושיה.

ולעולם נשאר האות י' וסוד הרוח דבוקה במלכות, ובסוד עילפון הלב, כי המלכות היא כנגד הלב וכנגד תפילין של יד שהם כנגד הלב, שלכן צריך קשר התפילין והאות י' להיות דבוק בתפילין גם כאשר הוא מונח בכיס כמו שאמר רשב"י בזוהר פנחס (בדף רלו ע"ב) ונפסק בשולחן ערוך (אורח חיים כז סעיף ב). והענין הוא שהמלכות היא כנגד הדומם וכאמור, וכאשר היא במדרגת רוח הקודש ניכר חיותה ופנימיותה, והיינו שנודע לנבראים שה' ב"ה הוא חיות כל העולמות, כמו שכתוב (תהלים קמה, יג) "מלכותך מלכות כל עולמים", והכל רואים לחיות והנהגת אלהות בכל הברואים, אמנם כאשר נעלמת רוח הקודש מן המלכות ואין גילוי לשכינה, אזי היא בסוד עילפון, וכעין אדם שהוא בעילפון הלב, שאז אין ניכר בו חיותו, ומוטל הוא כאבן דוממת ובמדרגת 'דומם'.

ולכן נפשות אומות העולם הם לעולם בסוד וצד המיתה, ולכן מדאורייתא אין חילוק במדרגתם אם הם חיים או מתים כבישראל, ואינם מטמאים באוהל כמו שאמר רשב"י ביבמות (בדף סא ע"א), וכנפסק ברמב"ם (טומאת מת א, א) ובשולחן ערוך (י"ד בסי' שעב סעיף ב), וזהו משום שאין שורש נפשותם מצד גילוי רוח הקודש שבמלכות. אמנם נשמות ישראל כולם הם מצד גילוי רוח הקודש שבמלכות, וכמו שכתוב (יחזקאל לד, לא) "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", ודרש רשב"י שם במסכת יבמות (בדף סא ע"א) ובזוהר בראשית (בדף כ ע"ב) אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם, כי 'אדם' הוא בסוד מדרגת הרוח כמובא שם בזוהר בראשית (בדף כ ע"ב).

כי גם כאשר נסתלקה רוח הקודש ואין ניכר מעלת ומדרגת המלכות, מפני שהיא בסוד עילפון הלב, ואין ניכר השגת מדרגתם של ישראל, עם כל זה נשאר רוח הקודש לעולם דבוקה במלכות לעדות על נאמנות הנשמה לבורא יתברך, וכאשר באו מים עד נפש, היינו שעלו מים הזדונים ממקום נפשות אומות העולם עד נפש ישראל, היינו לבטל מהם לגמרי לכל רושם רוח הקודש, מתעוררת זו האות י' וסוד הרוח ומעוררת להנשמה עד רום מעלתה שמתחת כסא הכבוד, ובסוד מדרגת היחידה, למסור את נפשה על קידוש ה' ולא לכפור בה' ב"ה, וכמו שכתוב (תהלים כה, א) "אלהי ה' נפשי אשא", וזו מדרגת רוח הקודש הנעלמת ודבוקה לעולם במדרגת הנפש, היא שמעוררת גם להרחוקים מאוד מקדושת ישראל למסור את נפשם ולא לכפור בה' ב"ה ותורתו, והיא 'עדות לישראל', היינו שהם משורש המלכות דקדושה.

כי הנה קודשא בריך הוא בסוד כהן הוא, וכאשר בית המקדש קיים הוא בסוד כהן גדול, ולזמן החורבן הוא בסוד כהן הדיוט כמובא בליקוטי שושנים למהר"ש אוסטרופולי (בדף ג ע"א) בשם מדרש הנעלם, ואילו נסתלקה רוח הקודש מישראל ומהמלכות, לא היה קוב"ה שהוא בסוד כהן יכול 'לשוב לקחתה', מפני שנעשה דינה כשבויה בין הגויים שאסורה לכהן כמובא במשנה כתובות (ב, ט), אמנם זו האות י' הדבוקה במלכות היא בסוד 'יד', וכדין תפילין של יד שדבוק בה קשר האות י', ובזה נעשה דין המלכות והשכינה כדין שבויה שלא זזה ידו מתוך ידה המותרת גם לכהן כמובא בשם במשנה כתובות (ב, ט), כי היא בסוד האות ד', שהיא כצורת ר' וקוצה מאחור, ומרמז הדבר לכך שהאות י' היא מאחור לאות ד', היינו נעלמת ונסתרת, אך דבוקה היא באות ר'. וזה 'יד', היינו 'רוח הקודש המשלימה להאות ד', ובסוד (תהלים לא, ו) "בידך אפקיד רוחי", וכאשר יוצאת מן הגלות אזי היא בסוד הכתוב (שמות יד, ח) "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", שנעשית רוח הקודש בגילוי אצל המלכות לעיני כל, עד שעל ים סוף ראו הכל גילויי אלהות ולכל מדרגת מלכות ה' ב"ה ללא הסתר וכיסוי כלל, ועל כך נאמר (יחזקאל לו, כז) "ואת רוחי אתן בקרבכם", היינו שתהיה רוח הקודש מגולה בכל ישראל.

יא

וכל ענין הסתרת והעלמת רוח הקודש נעשית מחמת ריבוי אור ושבירת כלים, ובשבירת הכלים נאמרו כמה טעמים, ובכללותם הם ב' טעמים, אם מצד האורות ואם מצד הכלים, כי מצד האורות אמרו הקדמונים שהיה האור גדול ועצום ולא היה בכח הכלים לסובלם, ומצד הכלים אמרו שלא

קחו חלק
במפעל
הקודש

המעונינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות

076.5995991 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com